

VOIKO VIRKAKIELI OLLA SELVÄKIELTÄ?

Tullihallituksen kääntäjäpäivä

12. toukokuuta 2011

Vesa Heikkinen

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Tarjolla tänään

- Käsitteistä
- Virka- ja säädöskielen selkeydestä
- Kielen- ja tekstinhuollosta sekä kielitiedosta ja -tietoisuudesta

KÄSITTEISTÄ

Käsitteistä: *yleiskieli*

- Kieliyhteisön eri ikä- ja ammattiryhmille yhteinen kielimuoto.
- Muotoasultaan kirjakielen normien mukaista.
- Käyttää tunnetuksi tiedettyä sanastoa.
- Selittää käyttämänsä erikoistermit.
- Hahmottuu virkerakenteeltaan selkeästi.
- **Ei kenenkään äidinkieltä? "Sallii" monenlaista vaihtelua?**

Yleiskieltä mausteineen

- *Negatiivisuudeton tammikuuni jatkuu yhä. Siksi tervehdin ilolla sosiaali- ja terveysministeriön lainsäädäntöraadantaa, jota tehtäneen uhrautuvasti yötä päivää, työn tiimellyksessä ahertaen, kaikki voimat viimeisilleen pinnistäen. Että vaikka kaikki tuntuu olevan jo pelissä, niin mietitään, millä sen viimeisenkin tipan ottas irti ittestään ja valtionhallinnon tehokkuudesta.*

Käsitteistä: *erikoiskieli*

- Jollakin ammattialalla tai muulla erikoisalalla käytettävä kieli.
- Erikoiskielessä käytetään oppi- ja erikoissanoja, joiden merkitykset on sovittu alan asiantuntijoiden kesken tai jotka ovat muuten vakiintuneet alalla yleiseen käyttöön.
- Voi poiketa yleiskielestä sekä sanastoltaan että virkerakenteiltaan (esim. lakikieli).
- **Kaventaa yleiskielen käyttöalaa? Lomittuu yleiskieleen ja vaikuttaa siihen monin tavoin?**

Erikoiskieltä väärässä paikassa?

rahoitusosuus

käyttöinfrastrukturi

liikevoittomarginaali

OMXH-indeksi

painorajoitettu portfolioindeksi

laskennallinen verosaatava

Käsitteistä: *virkakieli*

- Viranomaiskieli, kapulakieli (vaikeaselkoinen virkakieli)
- Virallisissa asiakirjoissa käytetty kieli; hallinnon ja tuomioistuinten kieli
- *Selkeä virkakieli* -opas 1977
- *Kieli ja virkakoneisto* -komiteanmietintö 1981 > päätös virkakielen selkeyttämisestä 1982
- *Teksti työnä, virka kielenä* -tutkimus 2000
- *Hallintolaki* 2004: 9 § Hyvän kielenkäytön vaatimus

Käsitteistä: *säädöskieli*

■ *Lakikieli*

- Suppeassa merkityksessä: laeissa ja muissa säädöksissä noudatettu kielenkäyttötapa
- Laajassa merkityksessä: kaikki oikeudellisen kielenkäytön muodot: lakien ja muiden säädösten, tuomioistuinten ja hallinnon, oikeustieteen ja asianajajakunnan käyttämä kieli

■ *Säädöskieli*: ks. *lakikieli* suppeassa merkityksessä

■ *Oikeuskieli*: ks. *lakikieli* laajassa merkityksessä

– Heikki Mattila, *Vertaileva oikeuslingvistiikka*, 2002;
Matti Niemivuo, *Lain kirjain*, 2008

Käsitteistä: *selväkieli*

- *Selväkieli* on selkeää yleiskieltä, vrt. *peitekieli*.
- *Selkokieli* on erityisryhmille tarkoitettu mukautettu (yksinkertaistettu) kielimuoto.
- **Mutta mikä on kenellekin selvää tai selkeää?**

VIRKA- JA SÄÄDÖSKIELEN SELKEYDESTÄ

Arvoituksellinen kielipykälä

9 § Hyvän kielenkäytön vaatimus

Viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä.

(HALLINTOLAKI, VOIMASSA 1.1.2004 ALKAEN)

Asiallinen, selkeä ja ymmärrettävä

- **asiallinen**: asiassa, olennaisessa pysyvä, asianmukainen, säällinen, todellinen
- **selkeä**: sees, kuulas, helposti hahmottuva, tajuttava, käsitettävä, helppoymmärteinen, selvä, kirkas, terävä
- **ymmärrettävä**: joka ymmärretään yleisesti, selkeä, selvä, järkevä

Selkeyden esteitä

- erikoisalojen sanasto
- sanojen välisten suhteiden solmut
- sankka sisältö
- kieliopillinen metaforisuus
- teksti toisten tekstien varassa
- ohjaavaan metatekstin puuttuminen

Erikoisalojen sanasto

- **Tieteellis-tekninen**: ajosuorite, ajoneuvoluokka, tyyppihyväksyntä, lohkolämmitin, kuutiotilavuus, oma massa, moottorin iskutilavuus
- **Taloudellinen** : verotusarvo, perusarvo, jäännösarvo, tullausarvo, mallinnettu arvo
- **Juridinen**: soveltamisala, L-luokkaan luettava ajoneuvo, verollinen ajoneuvon käyttö; siirron saaja on verovelvollinen; viranomaisen maksuunpanee 1 momentissa tarkoitetun arvonlisäveron

(AUTOVEROLAKI, VOIMASSA 1.1.2007 ALKAEN)

Sanojen suhteiden solmut

- Edellä 8 §:n 1 momenttia **sovellettaessa vastaavan** uuden pakettiauton ja muun **vastaavan** uuden ajoneuvon **verotusarvo on** alennetulla verokannalla **verotettavan** 23 §:n 1 momentissa **tarkoitettun** pakettiauton, huoltoauton, jonka oma massa **on** vähintään 1 875 kilogrammaa ja M1-luokan ajoneuvon, jonka oma massa **on** 4 500–5 999 kilogrammaa, osalta **46 prosenttia vastaavan** uuden ajoneuvon yleisestä **vähittäismyyntiarvosta** ja muun ajoneuvon osalta **33 prosenttia vastaavan** uuden ajoneuvon yleisestä **vähittäismyyntiarvosta**.

Sankka sisältö, tekstin tuuheus

- **Pääomatulosta vähennetään pääomatulon hankkimisesta ja säilyttämisestä johtuneet menot sekä muut pääomatulosta tehtävät vähennykset. Ansiotulosta vähennetään ansiotulon hankkimisesta ja säilyttämisestä johtuneet menot sekä yleiset ja sosiaaliset vähennykset.**

(HENKILÖASIAKKAAN VERO-OPAS, 2007)

Kieliopilliset metaforat

TYÖLLISYYDEN KASVUA EDISTETÄÄN

– PAINOPISTE TYÖVOIMAN LIKKUVUUDESSA

Työllisyyden **kasvu** on ollut vahvaa viime vuosina, mutta työvoiman **kysynnän** ja **tarjonnan kohtaannon** ongelmat muodostavat yhä suuremman riskin vahvan työllisyys- ja talous**kehityksen jatkumiselle**.

(BUDJETTIKATSAUS, 2007)

Teksti toisten tekstien varassa

- Selvitykset, suunnitelmat, selonteot, sopimukset, säännökset, strategiat.
- Periaateohjelmat ja muut ohjelmat, esim. uusiutuvien energialähteiden edistämishjelma, aikuisväestön osaamistason kohottamisen lisätoimenpideohjelma.

(JÄÄTTEENMÄEN HALLITUKSEN OHJELMA, 2003)

Metatekstin puuttuminen

- Tekstiä selittävä teksti, sen rakennetta selventävä teksti, sen etenemistä kommentoiva teksti.
- Taitavasti laadittu metateksti auttaa lukijaa pysymään kärryillä.

SÄÄDÖSKIELI JA SEN YMMÄRRETTÄVYYS -HANKE (KOTUS)

Yleistä

- Säädoskieli on yhteiskunnallisesti merkittävin kielimuoto?
- Millaisia säädöstekstit ovat? Keitä varten niitä kirjoitetaan? Miten niitä käytetään?
- Kuinka ymmärrettäviä tekstit ovat, ja mitkä tekijät vaikuttavat ymmärrettävyyteen? Mitä ymmärrettävyys tarkoittaa erityisesti kielitieteellisessä mielessä?

Yhteiskunnallinen tausta

- Yhteiskunnan tekstualisoituminen ja oikeudellistuminen sekä medioituminen ja byrokratisoituminen.
- Hallintolain kielipykälä.
- Jotta säädöstekstejä voitaisiin parantaa ja niiden valmistelu- ja käyttökulttuuria muuttaa, on selvitettävä, millaisia tekstit todella ovat ja mikä niistä sellaisia tekee.
- Kielentutkimus ja -huolto.

Säädöskielen olemus?

- Mitä säädöskieli on? Onko se rekisteri, erikoiskieli, ammattikieli, tekstilaji, makrogenre, tyyli; näitä kaikkia ja vielä jotain muuta?
- Säädös sanoja, lauseita, tekstejä, intertekstuaalisuutta, tulkintaa...
- Tässä hankkeessa *säädösteksteillä* tarkoitetaan laki- ja asetustekstejä ja laajemmin myös lakeihin ja asetuksiin liittyviä virka- ja mediatekstejä sekä kansalaisen ja viranomaisen välisiä säädöksiin liittyviä keskusteluja.

Siispä millaisia säädöksiä?

- **Sisällön** mukainen luokittelu: yleislaki, erityislaki, puitelaki, suunnittelulaki, kehittämislaki, tavoitelaki, säästölaki.
- Lakiteknisen **muodon** mukainen luokittelu: uusi laki, muutoslaki, poikkeuslaki, määräaikainen laki, väliaikainen laki.

– Matti Niemivuo, *Lain kirjain*, 2008

- Luokittelu aiheen ja (ensisijaisen) kohderyhmän mukaan? Sen mukaan kuka mitäkin voi ymmärtää?

Ymmärrettävyys

- *Ymmärrettävyydellä* viitataan hankkeessa tekstien monitasoisiin ja -ulotteisiin merkityksiin ja niiden tulkitsemiseen eri yhteyksissä.
- *Ymmärrettävyys* on tässä laajempi ja moniulotteisempi käsite kuin *luettavuus*, jolla suppeassa merkityksessä on viitattu sen tapaisiin asioihin kuin tekstissä olevien sanojen, lauseiden, virkkeiden tai muiden rakenneyksikköjen pituus tai rakenteellinen mutkikkuus.
- Miten ymmärrettävyyttä voi kielitieteellisesti (tai muuten) tutkia?

Käsityksiä 1

- ”Lait ovat – – ihmisten tekemiä ja siten aina epätäydellisiä.”
- **Legalistinen** tulkintaperinne, ”pykäläkuuliaisuus” ja ”pikkutarkkuus” > **luova** kriittisyys ja tehokkuus; enää ei ”tuijoteta lain kirjaimeen ja muotoseikkoihin”
- ” – – monesta mahdollisesta tulkinnasta on aina valittava parhaiten perusteltavissa oleva.”

– Lauri Lehtimaja, *Lakimies*, 2/2010

... ja lisää

- ”Jos oikeuskieli alkaa olla tuomareille vaikeata, niin voi vain ihmetellä, miten tavallinen kansa sen kokee.”
- ”Tämän päivän suomalainen oikeuskieli ei enää helähdä Viipurin vanhalla kaiulla, vaan siitä on tullut elefanttitautista käännösmössöä.”
- ”Lainkäytön sudenkuopat alkavat siis olla yhtä paljon lingvistisiä kuin oikeudellisia.”

– Lauri Lehtimaja, *Lakimies*, 2/2010

Käsityksiä 2

- ”Olen ollut kohta 40 vuotta juristina, ja asiasta on puhuttu niin kauan kuin muistan. On vaikea sanoa, onko laatu parantunut, mutta ainakin siihen kiinnitetään huomiota.”
- Valmistelijan parin vihollinen on kiire.
- ”Joskus ongelmia tuo myös se, että laki on monimutkaisen poliittisen kompromissin tulos.”

– Paavo Nikula, *Satakunnan Kansa*, 17.11.2005

Käsityksiä 3

- ”Valtioneuvoston yleisistuntoon tulevista asioista jopa 10–20 prosentissa on puutteita tai virheitä.”
- Teknisiä puutteita suurempi ongelma on, että hallitus perustelee esityksiään huolimattomasti.
- Tilanne ei ole ainakaan parantunut.

– Jaakko Jonkka, *HS.fi*, 13.2.2009

Käsityksiä 4

- ”Lakitekstit ovat huonontuneet, kun päähuomio on kiinnitetty perustelujen parantamiseen. Juuri lakitekstit ovat kuitenkin niitä, jotka jäävät elämään säädöskokoelmiin.”

– Matti Niemivuo, *Aamulehti*, 24.4.2009

Käsityksiä 5

- ”Mitä enemmän valtioneuvostossa ja sen ministeriöissä kehitetään lainsäädännön tasoa, sitä enemmän myös lakien laadun moittiminen lisääntyy. – – nykyiset lait eivät ole sen huonompia kuin aikaisemmatkaan.”
- ”Kumman kansalainen valitsee, hyvän eläkelain vai hyvän eläkkeen? Molempia ei voi saada.”

– Markku Tyynilä, *Kielen ja oikeuden kohtaamisia*, 2008

Käsityksiä 6

- ”Hyvän lainvalmistelun taloudellinen merkitys on suuri, koska selkeät lait vähentävät tulkintoja, turhia oikeudenkäyntejä ja valituksia.”
- ”Lainsäädäntötulvan vuoksi on pakko pohtia perusteellisesti, miksi niin monet ohjausnormit on toteutettava lakeina.”

– Pääkirjoitus, *Kauppalehti.fi*, 6.4.2009

Käsityksiä 7

- ”Säädösvalmistelua ei tuoda kovinkaan hyvin esille uravaihtoehtona opiskelujen aikana. Se jää ehkä pimentoon esimerkiksi yritysmaailmaan ja asianajoalaan verrattuna.”

– Iina-Mari Supperi, *YLE Uutiset*, 28.4.2009

- ”Juristipako osasyö kehnoihin lakiesityksiin”

– Seppo Tiitinen, *YLE Uutiset*, 28.4.2009

Käsityksiä 8

- ” – – toivotaan, toivotaan -lainsäädäntöä.”
- ”Eduskunta säätö viime vuonna yli kymmentuhatta lakipykälää. Ei voi olettaa, että kaikki kaksisataa kansanedustajaa tietäisivät, mitä ovat säätämässä, kansalaisista puhumattakaan.”
- ”Kai jokainen ymmärtää ilman lakiakin, ettei naapurin pihalle saa mennä tekemään tulta ja paistamaan makkaraa.”

– Matti Ahde, *HS Digilehti*, 1.10.2010

Käsityksiä 9

- ”On mahdollista, että asioiden merkityksiä yritetään häivyttää kapulakielellä. Toisaalta siitä on tullut myös vallitseva tapa puhua. Löysimme lakiesityksistä lauseita, joita tutkijatkaan eivät ymmärtäneet.”

– Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkija Auri Pakarinen, *STT*,
24.9.2010

Käsityksiä 10

- Lakiesityksiä ja -luonnoksia, jotka eivät kestä päivänvaloa: jätevesiasetus ja sen mukainen lakimuutos, postilaki, arpajaislaki, aselaki, lex Nokia, luonnokset kerjäämiskielloksi ja Yle-laiksi
- Osakeyhtiölain ja verolainsäädännön yhteensovittamisen vaikeus
- Vammaispalvelulain uudistus
 - *Aamulehti*, 12.11.2010; Leena Linnainmaa, *Kauppalehti*, 5.10.2007; Pääkirjoitus, *Kuntalehti*, 26.3.2009

Esimerkki: hallintolaki

- Hallintolain 9. pykälä:

Hyvän kielenkäytön vaatimus

Viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä.

- Pykälä on **poikkeuksellista lakikieltä?**

- **”Näennäisymmärtämisen ongelma”?**

– Vesa Heikkinen, *Kielen ja oikeuden kohtaamisia*, 2008;
Heikki Mattila, *Vertaileva oikeuslingvistiikka*, 2002

Esimerkki: ulkomaalaislaki

- 215 pykälää, 1440 virkettä, n. 26 000 sanaa, n. 230 000 merkkiä
- ”paljon yhdyssanoja, mutta niitä on helppo lukea”:
kertaviisumi, toistuvaisviisumi, kauttakulkuviisumi, lentokentän kauttakulkuviisumi ja paluuviisumi
- “Vaikeaa on se, että laki on niin pitkä ja sen sisällössä on paljon viittauksia itse lakiin. Melkein jokaisessa pykälässä on viittaus eri momentteihin. Ja on pakko aina katsoa koko laki läpi. Ja lain lopussa on pelkkiä sopimuksia, direktiivejä jne.”
– Alexandra Narya, säädöshankkeen tutkimusapulainen

Esimerkki: tekijänoikeuslaki

- Tekijänoikeuslain **spagettimainen rakenne**: 121 pykälässä on yhteensä 458 sisäistä pykäläviittausta; vrt. tieliikennelaki, jossa on 140 pykälää ja 104 viittausta.

Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske teosten käyttämistä 11 a, 16, 16 a-16 c tai 22 §:n tai 25 d §:n 2 tai 5 momentin nojalla.

<http://tkvk.org/tekol.html>

Monenlaista tekstuaalisuutta

- Eksplisiittisiä (tai implisiittisempiä) viittauksia toisiin lakeihin ja muihin teksteihin
 - sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia ([621/1999](#))
- Toiset teksti puheenaiheina
 - Jos viranomaisessa tehtävä päätös saattaa merkittävästi vaikuttaa muun samassa viranomaisessa samanaikaisesti vireillä olevan asian ratkaisemiseen, viranomaisen on valmisteltava asiat yhdessä ja ratkaistava samalla kertaa (...)
- Eksplisiittistä metatekstuaalisuutta
 - mitä 47 ja 49 §:ssä säädetään
- Implisiittisempää metatekstuaalisuutta
 - 5 luku / Asian käsittelyä koskevat yleiset vaatimukset / 97 [23 §](#)

Säädöksen laji ja ideologia

- Tekstilajien hierarkiassa ylhäällä?
- Säädösten sisäsiittoisuus?
- Monologisuus, institutionaalisuus, koskemattomuus?
- Valtataistelun kenttä?
- Etäisyys yleiskielestä? Kieliopillinen kompleksisuus?
- EU:n vaikutus ja kääntäminen?
- ”Hyvä eläke vai hyvä eläkelaki?” Molemmat mahdollisia!

Tekstuaalisuus! ”Tavallisuus”!

KIELEN- JA TEKSTINHUOLLOSTA SEKÄ KIELITIEDOSTA JA -TIETOISUUDESTA

Kielenhuollon tavoite

- Sanoman pitäisi siirtyä mahdollisimman selkeänä lähettäjältä vastaanottajalle.
- Viesti ei saisi olla norminvastainen, sillä norminvastaisuus vie vastaanottajan ajatuksen sisällöstä muotoon.
- Päämääränä avoimuus ja kielellinen demokratia; kielitietoisuus.
- Vaihteluun suhtaudutaan suvaitsevaisesti.

Esimerkki ”avoimuudesta”

Perustetaan Euroopan puolustusmateriaali-, tutkimus- ja sotilasvoimavaravirasto, joka määrittää operatiiviset vaatimukset, myötävaikuttaa niiden täyttämistä edistäviin toimiin, pyrkii osaltaan määrittämään ja tarvittaessa toteuttamaan kaikki tarvittavat toimenpiteet puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan vahvistamiseksi, osallistuu voimavaroja ja puolustusmateriaalia koskevan eurooppalaisen politiikan määrittelyyn sekä avustaa ministerineuvostoa sotilaallisten voimavarojen parantamisen arvioinnissa.

Tekstinhoitoa käytännössä

- Yksittäisten tekstien huoltamisen lisäksi yhä enemmän pitkäkestoista kielikonsultointia.
- Virastojen, laitosten ja yritysten kielenkäyttötarpeet ovat muuttuneet.
- Kieli on osa käyttäjänsä (erityisesti yrityksen yms.) imagoa. Kohtelias viestintä on tärkeä osa asiakaspalvelua.

Huomiota kiinnitetään mm.

- tekstin kokonaisrakenteeseen, rytmiin, jaksotteluun ja osien välisiin suhteisiin
- tekstin havainnollisuuteen, lukijalta edellytettäviin taustatietoihin
- sävyyn: keskusteleavuus, tiedottaminen, opastavuus, suostuttelu, käskyttäminen
- tekstien välisiin suhteisiin; tekstin ja toiminnan suhteeseen.

Sisällön ohjailua?

- Esim. pääkirjoitusten kuva maailmasta:
 - toimijoina abstraktit oliot
 - asiat tapahtuvat itsestään
 - politiikka peliä ja teatteria.

> Kuinka paljon kielenohjailijoilla on mahdollista tarttua näihin merkitysseikkoihin?

Vuorovaikutuksen ohjailua?

- Esim. pääkirjoitukset:

- suostuttelevia
- kosiskelevia
- yläpuolisia, opastavia.

> Onko kielenohjailijan ohjattava kirjoittajaa avoimuuteen vai onko kirjoittajalle opetettava uusia (piilo)vaikuttamisen keinoja?

Tekstuaalisuuden ohjailua?

- Esim. pääkirjoitukset:

- itsestään selvä tekstilaji
- tyypillisiä mielipidekirjoituksia
- myös uutisen, mainoksen ja keskustelun piirteitä
- politiikasta ja taloudesta kertovat pääkirjoitukset toistavat politiikan ja talouden merkityksiä ja ilmaisutapoja.
 - > Miten löydetään "oma ääni" ja "laji"?

Kielitieto ja -tietoisuus

- Tarvitaan monenlaisia **tietoja** kielestä: kielen järjestelmä ja historia, eri tilanteisiin sopivat valinnat, ”osakielet” ja tekstilajit.
- Ennen kaikkea tarvitaan **kielitietoisuutta**: kykyä ja halua ymmärtää kielen merkitys ja kielenkäytön keskeisyys sekä yksittäisten kielenkäyttöjen luonne.

Kielenkäyttö valintoina

- Tekstit ovat valintoja merkitysvarannosta.
- Teemme tilanteeseen, kulttuuriin ja ”yleisiin olosuhteisiin” sopivia valintoja.
- Kuvaamme jokaisella valinnallamme ns. todellisuutta, luomme vuorovaikutusta ja rakennamme yhtenäistä tekstiä.

Hyvää tekstiä?

- Hyvä kuva todellisuudesta.
- Toimiva vuorovaikutus.
- Merkityskokonaisuus.

- Sopii tilanteeseen.
- Tunnistaa lajin vaatimukset.
- Rakentaa humaaneja perustavia merkityksiä.

Lukemista

- Foley, Richard ym. toim. 2008: *Kielen ja oikeuden kohtaamisia. Heikki E. S. Mattilan juhlakirja.*
- Heikkinen, Vesa 1999: *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä.*
- Heikkinen, Vesa & Pirjo Hiidenmaa & Ulla Tiilikä 2000: *Teksti työnä, virka kielenä.*
- Heikkinen, Vesa toim. 2002: *Virkapukuinen kieli.*
- Heikkinen, Vesa toim. 2005: *Tekstien arki. Tutkimusmatkoja jokapäiväisiin merkityksiimme.*
- Heikkinen, Vesa 2007: *Kielen voima.*
- Heikkinen, Vesa & Tuure Hurme 2008: *Hölynpölynimuri.*
- Heikkinen, Vesa toim. 2009: *Kielen piirteet ja tekstilajit. Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen.*
- Heikkinen, Vesa & Harri Mantila 2011: *Kielemme kohtalo.*
- Heikkinen, Vesa ym. toim. tulossa: *Genreanalyysi: tekstilajitutkimusta käytännössä.*
- Heikkinen, Vesa ym. toim. tulossa: *Genreanalyysi: tekstilajitutkimuksen käsikirja.*
- Hiidenmaa, Pirjo 2003: *Suomen kieli – who cares?*
- Kankaanpää, Salli 2006: *Hallinnon lehdistötiedotteiden kieli.*
- Kieli ja sen kieliopit 1994: *Kielioppityöryhmän mietintö.*
- Mantila, Harri 2005: *Kielikäsityksestä kielenhuollon uusiin periaatteisiin.* (Kielikello.)
- Mattila, Heikki E. S. ym. 2010: *Oikeuskieli ja säädöstieto. Rättspråk och författningsinformation.*
- Piehl, Aino & Inkaliisa Vihonen 2006: *Käännetäänkö tekstisi, tulkataanko puheenvuorosi? Selvää suomea kansainvälisesti.*
- Piehl, Aino & Inkaliisa Vihonen 2006: *Vuosikymmen EU-suomea.*
- Rintala, Päivi 1998. *Kielikäsitys ja kielenohjailu.* (Sananjalka.)
- Saukkonen, Pauli 1984: *Mistä tyyli syntyy?*
- Sorjonen, Marja-Liisa & Liisa Raevaara toim. 2006: *Arjen asiointia. Keskusteluja Kelan tiskin äärellä.*
- Tiilikä, Ulla 2007: *Tekstit viraston työssä. Tutkimus etuuspäätösten kielestä ja kontekstista.*